

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРЕДИКТОРИ МОНЕТАРНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

PSYCHOLOGICAL PREDICTORS OF MONETARY ORIENTATION OF PERSONALITY IN STUDENT AGE

Формування монетарної культури особистості в сучасному соціально-економічному вимірі є актуальним викликом. Теперішні студенти в найближчому майбутньому будуть обіймати активні позиції в суспільстві. Саме студентський вік є сенситивним для формування монетарної поведінки особистості, оскільки саме у цей час суб'єкт навчально-професійної діяльності включається в економічну сферу суспільства, виступаючи також суб'єктом економічної діяльності. Дослідження психологічних предикторів (вихідної характеристики індивіда та її оточення, через яку здійснюється спроба передбачити іншу (очікувану) характеристику того самого індивіда), монетарної спрямованості особистості студентів не є досить поширеними, та залишаються поза увагою науковців. Авторами представлено результати емпіричного дослідження визначення психологічних предикторів монетарної спрямованості особистості. Визначено мету та розкрито основні методики дослідження визначено показники монетарної спрямованості студентів, серед яких визначено: мотиви нужди, прагматичні мотиви, підприємницькі мотиви, мотиви незалежності та самоствердження, уникнення грошей, гроші як статус, поклоніння грошам, стурбованість грошима, грошова одержимість, влада, економічність, неадекватна поведінка, позитивне і раціональне ставлення до грошей, фіксація на грошах, тривожність через гроші, напруга через гроші, терапевтична функція грошей. Досліджено, що структура монетарної спрямованості студентів містить п'ять факторів – «Переоцінювання значення та занепокоєність грошима», «Інструментальна монетарна мотивація», «Монетарна мотивація самоствердження», «Монетарне відчуження», «Монетарна мотивація збагачення». Виявлено психологічні предиктори компонентів монетарної спрямованості студентів. Емпірично перевірено припущення, про те, що такі якості до здатності як психологічне благополуччя, особистісна зрілість та вольові якості можуть зумовлювати актуалізацію тих чи інших компонентів монетарної спрямованості.

Ключові слова: ставлення, монетарна спрямованість, гроші, студенти, психологічні предиктори.

The formation of the monetary culture of the individual in the modern socio-economic dimension is an urgent challenge. Current students will occupy active positions in society in the near future. It is the student age that is sensitive for the formation of the monetary behavior of an individual, since it is at this time that the subject of educational and professional activity is included in the economic sphere of society, acting also as a subject of economic activity. Studies of psychological predictors (the original characteristic of an individual and his environment, through which an attempt is made to predict another (expected) characteristic of the same individual), monetary orientation of the personality of students are not common enough, and remain outside the attention of scientists. The authors present the results of an empirical study of the determination of psychological predictors of a person's monetary orientation. The goal is determined and the main research methods are disclosed. In the presented research results, the indicators of monetary orientation of students are determined, among which are determined: motives of need, pragmatic motives, entrepreneurial motives, motives of independence and self-assertion, avoidance of money, money as a status, worship of money, preoccupation with money, money obsession, power, frugality, inadequate behavior, positive and rational attitude to money, fixation on money, anxiety due to money, tension due to money, therapeutic function of money. It was investigated that the structure of monetary orientation of students contains five factors – "Overestimation of the value and anxiety about money", "Instrumental monetary motivation", "Monetary motivation of self-affirmation", "Monetary alienation", "Monetary motivation of enrichment". The psychological predictors of the components of students' monetary orientation were revealed. It has been empirically verified the assumption that such qualities as psychological well-being, personal maturity, and strong-willed qualities can determine the actualization of certain components of monetary orientation.

Key words: attitude, monetary orientation, money, students, psychological predictors.

УДК 159.9
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.40.12>

Жданюк Л. О.

к.психол.н.,
асистент кафедри психології
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка

Сохань І. В.

аспірант кафедри психології
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

Актуальність дослідження. Студентський вік є сенситивним для формування монетарної поведінки особистості, оскільки саме у цей час суб'єкт навчально-професійної діяльності включається в економічну сферу суспільства, виступаючи також суб'єктом економічної діяльності [4; 7]. Утім проблема психологічних предикторів монетарної спрямованості особистості студента є маловивченою у сучасній психології.

Мета дослідження – визначити психологічні предиктори монетарної спрямованості особистості.

Вибірку досліджуваних склали студенти ХНПУ імені Г.С. Сковороди, що навчаються за ОКР «бакалавр», кількістю 98 осіб.

У дослідженні були використані такі методики:

1. Опитувальник «Мотиви, що спонукають оволодівати власністю» [2], спрямований на вивчення мотиву нужди, прагматичних мотивів, підприємницьких мотивів, мотивів незалежності та самоствердження.

2. «Опитувальник монетарних атитюдів» Б. і Т. Клонц [1] що спрямований на вивчення схильності до уникнення грошей, уявлення про

гроші як високий статус, поклоніння грошам, занепокоєність грошами.

3. Опитувальник Фенема «Шкала грошових уявлень та поведінки» (адаптація О.С. Дейнека, 2000), спрямований на вивчення одержимості грошами, уявлення про гроші як джерело влади, економністю, неадекватною монетарною поведінкою [3].

4. «Опитувальник для визначення ставлення школярів до грошей» (варіант для старшокласників) [5] присвячений вивченню особливостей монетарних атиюдів особистості.

5. Методика діагностики психологічного благополуччя особистості [10].

6. Методика діагностики особистісної зрілості [8].

7. Дослідження схильності до ризику (за О.Г. Шмельовим) [11].

8. Шкала самоконтролю Р. Баумайстера [1].

Результати дослідження. У результаті факторизації показників монетарної спрямованості студентів було виявлено її структуру, що пояснює понад 80% дисперсії (таблиця 2.7).

Перший фактор (факторна вага становить 4,24, 24,9% дисперсії) утворений показниками поклоніння грошам, терапевтична функція грошей, тривожність через гроші, напруга через гроші. Фактор був названий «Переоцінення значення та занепокоєність грошима».

Другий фактор (2,61; 15,3%) містить показники позитивного і раціонального ставлення до грошей, економності, підприємниць-

ких мотивів, прагматичних мотивів, грошей як влади. Фактор був названий «Інструментальна монетарна мотивація».

Третій фактор (2,62; 15,4%) утворений показниками мотивів незалежності та самоствердження, неадекватної поведінки, фіксації на грошах. Фактор був названий «Монетарна мотивація самоствердження».

Четвертий фактор (2,18; 12,8%) утворений показниками уникнення грошей, грошей як статусу, стурбованості грошима та поклоніння грошам. Фактор був названий «Монетарне відчуження».

П'ятий фактор (2,05; 12%) утворений показниками підприємницьких мотивів нужди та грошової одержимості. Фактор був названий «Монетарна мотивація збагачення».

Наступним завданням емпіричного дослідження було виявлення психологічних предикторів компонентів монетарної спрямованості студентів. У межах теоретико-методологічного дослідження нами було здійснено припущення, що такі якості до здатності як психологічне благополуччя, особистісна зрілість та вольові якості можуть зумовлювати актуалізацію тих чи інших компонентів монетарної спрямованості.

Серед психологічних предикторів переоцінення значення та занепокоєності грошима у студентів найбільш впливовим виявилось Его-благополуччя із негативним значенням ($\beta = -0,76$; $t = -3,21$; $p < 0,01$). Також було вста-

Таблиця 2.7

Факторна структура монетарної поведінки студентів

Показники	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3	Фактор 4	Фактор 5
Мотиви нужди					0,87206
Прагматичні мотиви		0,77933			
Підприємницькі мотиви		0,83688			
Мотиви незалежності та самоствердження			0,92042		
Уникнення грошей				0,83207	
Гроші як статус				0,73241	
Поклоніння грошам	0,64251			0,50807	
Стурбованість грошима				0,54468	
Грошова одержимість					0,87206
Влада		0,77933			
Економність		0,83688			
Неадекватна поведінка			0,92042		
Позитивне і раціональне ставлення до грошей		0,84908			
Фіксація на грошах			0,63517		
Тривожність через гроші	0,75696				
Напруга через гроші	0,66406				
Терапевтична функція грошей	0,75446				
Факторна вага	4,24271	2,61610	2,62438	2,18141	2,31069
% дисперсії	0,24957	0,15389	0,15438	0,12832	0,13592

Таблиця 2.8

Психологічні предиктори «Переоцінення значення та занепокоєність грошима»

Предиктори	В	Стд. п.	В	Стд. п.	T	p
В.член			3,7560	1,7908	2,097	0,0411
Емоційне благополуччя	0,4063	0,2048	0,0631	0,0318	1,984	0,0529
Екзистенційно-діяльнісне благополуччя	-0,1292	0,2345	-0,0208	0,0378	-0,551	0,5844
Его-благополуччя	-0,7552	0,2356	-0,2233	0,0697	-3,206	0,0024
Гедоністичне благополуччя	0,4580	0,1838	0,1467	0,0589	2,492	0,0161
Соціально-нормативне благополуччя	0,0962	0,2044	0,0347	0,0737	0,471	0,6401
Самоконтроль	-0,3028	0,2111	-0,0412	0,0287	-1,435	0,1578
Відповідальність	-0,1015	0,1575	-0,0260	0,0404	-0,644	0,5224
Терпимість	-0,0915	0,1139	-0,0245	0,0305	-0,804	0,4255
Саморозвиток	0,1312	0,1573	0,0381	0,0456	0,834	0,4083
Позитивне мислення	-0,1255	0,1791	-0,0337	0,0480	-0,701	0,4866
Самостійність	-0,2844	0,1434	-0,1038	0,0524	-1,983	0,0530
Схильність до ризику	-0,0018	0,1310	-0,0004	0,0288	-0,013	0,9894

новлено позитивну роль показників гедоністичного благополуччя ($\beta = 0,46$; $t = 2,49$; $p < 0,05$) та низької самостійності ($\beta = -0,28$; $t = -1,98$; $p < 0,05$) Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння:

«Переоцінення значення та занепокоєність грошима» = $3,75 + 0,46$ Гедоністичне благополуччя – $0,76$ Его-благополуччя – $0,28$ Самостійність.

До психологічних предикторів «Інструментальної монетарної мотивації» у студентів значущими виявились гедоністичне благополуччя ($\beta = -0,69$; $t = 2,33$; $p < 0,01$), схильність до ризику ($\beta = 0,43$; $t = 2,64$; $p < 0,01$), Его-благополуччя ($\beta = 0,68$; $t = 2,33$; $p < 0,05$), соціально-нормативне благополуччя ($\beta = 0,58$; $t = 2,29$; $p < 0,05$) та позитивне мислення ($\beta = 0,44$; $t = 1,97$; $p < 0,05$). Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння:

«Інструментальна монетарна мотивація» = $0,68$ Его-благополуччя – $0,69$ Гедоністичне благополуччя + $0,58$ Соціально-нормативне благополуччя + $0,44$ Позитивне мислення + $0,43$ Схильність до ризику – $5,11$.

До психологічних предикторів «Монетарної мотивації самоствердження» у студентів значущими виявились терпимість ($\beta = -0,48$; $t = -4,30$; $p < 0,0001$), позитивне мислення ($\beta = 0,68$; $t = 3,84$; $p < 0,001$), самоконтроль ($\beta = -0,77$; $t = -3,74$; $p < 0,001$), екзистенційно-діяльнісне благополуччя ($\beta = 0,83$; $t = 3,61$; $p < 0,001$), Его-благополуччя ($\beta = -0,69$; $t = -2,99$; $p < 0,01$), соціально-нормативне благополуччя ($\beta = -0,66$; $t = -3,30$; $p < 0,01$), саморозвиток ($\beta = 0,42$; $t = 2,73$; $p < 0,01$), відповідальність ($\beta = 0,36$; $t = 2,37$; $p < 0,05$). Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння:

Таблиця 2.9

Психологічні предиктори «Інструментальна монетарна мотивація»

Предиктори	В	Стд. п.	В	Стд. п.	T	p
В.член			-5,109	2,2192	-2,302	0,0256
Емоційне благополуччя	0,1113	0,2546	0,017	0,0394	0,437	0,6641
Екзистенційно-діяльнісне благополуччя	-0,5064	0,2916	-0,081	0,0468	-1,737	0,0887
Его-благополуччя	0,6818	0,2928	0,201	0,0863	2,328	0,0241
Гедоністичне благополуччя	-0,6934	0,2285	-0,221	0,0730	-3,035	0,0038
Соціально-нормативне благополуччя	0,5842	0,2541	0,210	0,0913	2,299	0,0258
Самоконтроль	0,0555	0,2624	0,008	0,0356	0,211	0,8334
Відповідальність	0,1950	0,1958	0,050	0,0500	0,996	0,3242
Терпимість	-0,1323	0,1416	-0,035	0,0379	-0,934	0,3547
Саморозвиток	-0,0265	0,1956	-0,008	0,0566	-0,135	0,8929
Позитивне мислення	0,4376	0,2226	-0,117	0,0595	1,966	0,0549
Самостійність	0,1161	0,1783	0,042	0,0649	0,651	0,5178
Схильність до ризику	0,4295	0,1629	0,094	0,0357	2,637	0,0112

Психологічні предиктори «Монетарна мотивація самоствердження»

Предиктори	В	Стд. п.	В	Стд. п.	Т	р
В.член			4,2362	1,7129	2,473	0,0169
Емоційне благополуччя	-0,0950	0,2013	-0,0144	0,0304	-0,472	0,6389
Екзистенційно-діяльнісне благополуччя	0,8337	0,2305	0,1308	0,0362	3,618	0,0007
Его-благополуччя	-0,6934	0,2315	-0,1996	0,0666	-2,996	0,0043
Гедоністичне благополуччя	0,1742	0,1806	0,0543	0,0563	0,965	0,3395
Соціально-нормативне благополуччя	-0,6632	0,2008	-0,2327	0,0705	-3,302	0,0018
Самоконтроль	-0,7771	0,2074	-0,1029	0,0275	-3,747	0,0005
Відповідальність	0,3679	0,1547	0,0918	0,0386	2,377	0,0214
Терпимість	-0,4815	0,1119	-0,1257	0,0292	-4,302	0,0001
Саморозвиток	0,4215	0,1546	0,1191	0,0437	2,727	0,0088
Позитивне мислення	0,6752	0,1759	0,1763	0,0459	3,838	0,0004
Самостійність	-0,0166	0,1409	-0,0059	0,0501	-0,118	0,9068
Схильність до ризику	-0,1208	0,1287	-0,0259	0,0276	-0,938	0,3526

Таблиця 2.11

Психологічні предиктори «Монетарне відчуження»

Предиктори	В	Стд. п.	В	Стд. п.	Т	р
Св.член			-0,3716	2,2580	-0,165	0,8700
Емоційне благополуччя	0,5772	0,2596	0,0892	0,0401	2,223	0,0308
Екзистенційно-діяльнісне благополуччя	-0,7387	0,2973	-0,1184	0,0477	-2,485	0,0164
Его-благополуччя	-0,1485	0,2986	-0,0437	0,0878	-0,497	0,6212
Гедоністичне благополуччя	0,3332	0,2329	0,1062	0,0742	1,430	0,1590
Соціально-нормативне благополуччя	0,2801	0,2591	0,1004	0,0929	1,081	0,2849
Самоконтроль	0,1994	0,2675	0,0270	0,0362	0,745	0,4597
Відповідальність	-0,4000	0,1996	-0,1020	0,0509	-2,004	0,0506
Терпимість	0,0127	0,1444	0,0034	0,0385	0,088	0,9303
Саморозвиток	0,1023	0,1994	0,0295	0,0576	0,513	0,6103
Позитивне мислення	-0,2794	0,2269	-0,0745	0,0605	-1,231	0,2242
Самостійність	-0,1658	0,1818	-0,0602	0,0660	-0,912	0,3661
Схильність до ризику	0,0775	0,1661	0,0170	0,0363	0,467	0,6428

Таблиця 2.12

Психологічні предиктори «Монетарна мотивація збагачення»

Предиктори	В	Стд. п.	В	Стд. п.	Т	р
Св.член			-1,832	2,0250	-0,905	0,3699
Емоційне благополуччя	0,2364	0,2363	0,036	0,0360	1,001	0,3220
Екзистенційно-діяльнісне благополуччя	-0,3376	0,2706	-0,053	0,0427	-1,248	0,2180
Его-благополуччя	-0,1860	0,2718	-0,054	0,0788	-0,684	0,4970
Гедоністичне благополуччя	0,3475	0,2120	0,109	0,0666	1,639	0,0476
Соціально-нормативне благополуччя	0,0581	0,2358	0,021	0,0833	0,246	0,8065
Самоконтроль	0,3411	0,2435	0,045	0,0325	1,401	0,1676
Відповідальність	0,0562	0,1817	0,014	0,0457	0,310	0,7582
Терпимість	-0,3805	0,1314	-0,100	0,0345	-2,895	0,0056
Саморозвиток	-0,1683	0,1815	-0,048	0,0516	-0,927	0,3582
Позитивне мислення	0,0866	0,2066	0,023	0,0543	0,419	0,6767
Самостійність	-0,0947	0,1654	-0,034	0,0592	-0,572	0,5698
Схильність до ризику	0,2553	0,1512	0,055	0,0326	1,689	0,0475

«Монетарна мотивація самоствердження» = 0,83 Екзистенційно-діяльнісне благополуччя – 0,77 Самоконтроль – 0,69 Его-благополуччя – 0,66 Соціально-нормативне благополуччя +0,67 Позитивне мислення + 0,42 Саморозвиток – 0,48 Терпимість +0,36 Відповідальність + 4,23.

До психологічних предикторів «Монетарного відчуження» у студентів значущими виявились екзистенційно-діяльнісне благополуччя ($\beta = -0,74$; $t = -2,48$; $p < 0,05$), емоційне благополуччя ($\beta=0,57$; $t = 2,22$; $p < 0,05$), відповідальність ($\beta=-0,40$; $t = -2,00$; $p < 0,05$). Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння:

«Монетарне відчуження» = 4,23 – 0,74 Екзистенційно-діяльнісне благополуччя +0,57 Емоційне благополуччя – 0,40 Відповідальність.

До психологічних предикторів «Монетарної мотивації збагачення» у студентів значущими виявились терпимість ($\beta = -0,28$; $t = -2,48$; $p < 0,05$), гедоністичне благополуччя ($\beta=0,35$; $t = 1,64$; $p < 0,05$), схильність до ризику ($\beta=0,26$; $t = 1,69$; $p < 0,05$). Зазначені предиктори увійшли до регресійного рівняння:

«Монетарна мотивація збагачення» = 0,35 Гедоністичне благополуччя – 0,28 Терпимість + 0,26 Схильність до ризику.

Висновки. Структура монетарної спрямованості студентів містить п'ять факторів – «Переоцінення значення та занепокоєність грошима», «Інструментальна монетарна мотивація», «Монетарна мотивація самоствердження», «Монетарне відчуження», «Монетарна мотивація збагачення». Психологічними предикторами фактора «Переоцінення значення та занепокоєність грошима» визначено позитивне значення гедоністичного благополуччя та негативне – Его-благополуччя та самостійності. «Інструментальна монетарна мотивація» зумовлена позитивними показниками Его-благополуччя, позитивного мислення, соціально-нормативного благополуччя та схильності до ризику та негативними – гедоністичного благополуччя. «Монетарна мотивація самоствердження» зумовлена позитивними значеннями екзистенційно-діяльнісного благополуччя, позитивного мислення, саморозвитку, відповідальності та негативними – самоконтролю, Его-благополуччя та соціально-нормативного благополуччя та терпимості.

«Монетарне відчуження» зумовлено низьким рівнем екзистенційно-діяльнісного благополуччя та відповідальності та високим емоційним благополуччям. «Монетарна мотивація збагачення» зумовлена позитивними значеннями гедоністичного благополуччя та схильності до ризику та негативними – терпимості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баязитова Д.А., Лапшова Т.А. Адаптація опросника монетарных аттитюдов Б. и Т. Клонц на русскоязычной выборке. *Петербургский психологический журнал*. 2017. № 19. С. 112–132.
2. Гордеева Т.О., Осин Е.Н., Сучков Д.Д., Иванова Т.Ю., Сычев О.А., Бобров В.В. Самоконтроль как ресурс личности: диагностика и связи с успешностью, настойчивостью и благополучием. *Культурно-историческая психология*. 2016. Т. 12. № 2. С. 46–58.
3. Дейнека О.С. Динамика макроэкономических компонентов образа денег в обыденном сознании. *Психологический журнал*. 2002. № 23. С. 36–46.
4. Зубіашвілі І. К. Ставлення до грошей як фактор економічної соціалізації старшокласників : дис. ... канд. псих. наук : спец. 19.00.05. Київ, 2009.
5. Семенов М.Ю., Мацнев М.Ю. Опросник для изучения отношения школьников к деньгам. *Профессиональное самосознание и экономическое поведение личности* : труды III международной научной интернет-конференции (март-июнь 2009 г.) / отв. ред. Семенов М.Ю. Омск, 2009 г. С. 85–110.
6. Кисляк А.В. Гендерный анализ отношения личности к деньгам. *Электронный научно-образовательный журнал ВГПУ «Грани познания»*. 2009. № 3(4).
7. Короткина Е.Д. Кросс культурное исследование отношения к деньгам у представителей разных национальностей. *Психология в экономике и управлении*. 2009. № 1. С.105–111.
8. Руженков В.А., Руженкова В.В., Лукьянцева И.С. Методика диагностики личностной зрелости. *Актуальные проблемы медицины*. 2016. № 26 (247). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodika-diagnostiki-lichnostnoy-zrelosti> (дата звернення: 02.08.2022).
9. Человек и собственность: Учебное пособие / А.Д. Карнышев и др. 2006.
10. Шамионов Р.М., Бескова Т.В. Методика диагностики субъективного благополучия личности. *Психологические исследования*. 2018. № 11(60). С. 8–16.
11. Шмелев А.Г. Психодиагностика личностных черт. СПб. : Речь, 2008. 480 с.